

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 19

Заснований в 1996 році

Рівне – 2002

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 19. — Рівне: РДГУ, 2002. — 172 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії дошкільної педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання, розвитку і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Оп

убліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів дитячих садків, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН
Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович**
(Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович**
(заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович**
(Міжнародний університет "Рівненський економіко-гуманітарний інститут" ім. С.Дем'янчука);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна**
(Прикарпатський педагогічний університет ім. В.Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович**
(Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович**
(Університет "Острозька Академія");
кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович**
(Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович**
(Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович**
(Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович**
(заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 8 від 29.03.2002 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За

достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.
Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 07 — 1.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2002

УДК: 378. 014

М.С.ЯНЦУР

ВИЗНАЧЕННЯ ФУНКЦІЙ ФАХІВЦІВ З ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Основою професійного самовизначення є самопізнання та об'єктивна самооцінка індивідуальних особливостей, співставлення своїх професійно важливих якостей, можливостей з вимогами професій та кон'юнктурою ринку праці. Тому основною метою профорієнтації, як ланки системи відтворення трудових ресурсів, є оптимізація, узгодження інтересів особи та суспільства у виборі сфери професійної діяльності. Для досягнення цієї мети та підготовки молодшої людини до свідомого професійного самовизначення, необхідно вирішити ряд завдань:

сформуванню адекватне, об'єктивне відношення до себе, праці, суспільства і професійної діяльності;

сформуванню установку на власну активність та самопізнання як основу професійного самовизначення;

ознайомити зі світом професій, кон'юнктурою ринку праці, правилами вибору професії;

забезпечити самопізнання та формування "образу Я" як суб'єкта майбутньої професійної діяльності;

сформуванню вміння аналізу різних видів професійної діяльності, враховуючи спорідненість їх за психологічними ознаками і подібність вимог до людини;

сформуванню вміння зіставляти "образ Я" з вимогами професій до особистості та кон'юнктурою ринку праці й створювати на цій основі професійний план та його перевіряти;

створити умови для перевірки можливостей самореалізації в різних видах професійної діяльності шляхом організації професійних проб;

забезпечити розвиток професійно важливих якостей особистості;

сформуванню мотивацію і психологічну готовність до зміни професії і переорієнтації на нову діяльність;

сформуванню професійну перспективу, як плану подальшого професійного і трудового становлення;

виховувати загальнолюдські та загальнопрофесійні якості і розумні потреби.

Вирішити ці завдання неможливо без спеціально підготовлених фахівців з профорієнтації, до яких в першу чергу відносять практичних психологів, профконсультантів органів народної освіти та служби зайнятості. Для здійснення дієвої профорієнтації вони повинні володіти відповідними функціями, які впливають зі змісту основних компонентів даної системи. До них відносяться: професійна просвіта, попередня профорієнтаційна психодіагностика, професійна активізація, професійна консультація, професійний відбір (добір), соціально-професійна адаптація, професійна переорієнтація, професійне виховання та розвиток, професіографія. Конкретний зміст даних компонентів розкрито нами в ряді публікацій [3;4;5] Виділені нами компоненти системи професійної орієнтації розглядаються також як основні напрямки діяльності фахівців з профорієнтації. Вони ж розкривають і зміст їх роботи в різних навчально-виховних та профорієнтаційних закладах, починаючи з дитячого садка.

Провівши аналіз напрямків діяльності цих фахівців, як її елементів, та завдань, які вони вирішують, були виділені такі їх функції: інформаційна, орієнтаційна, мобілізаційна, конструктивна, організаційна, комунікативна, розвиваючо-коректуюча і дослідницько-гностична. Кожна з цих функцій знаходить своє відображення в реалізації системи профорієнтаційної роботи даними фахівцями. Це підтверджують дослідження С. Т. Золотухіної [6], С. М. Павлютенкова [7], М. К. Степаненкова [9], Б.А.Федоришина [8] М. О. Ховрича [10], Н. Шадієва [11] та інших учених. Розглянемо коротко їх зміст.

Інформаційна функція вимагає від профконсультанта знання: сучасних положень про соціальні функції профорієнтації молоді; державні і нормативні документи з профорієнтації: Конституція України; Закон "Про зайнятість "; Основи трудового законодавства; соціально-правовий захист населення в умовах ринку; Державна національна програма "Освіта" (Україна ХХІ ст.); Закон "Про освіту"; нормативні документи про освіту; Конвенція прав дитини; Етичний кодекс психолога; завдання, зміст, структуру профорієнтації учнів: основи методології

педагогіки; зміст, форми і методи самореалізації учня, його адаптації в умовах перехідного періоду до ринкових відносин; зміст, форми і методи управління самовихованням учнів; зміст, форми і методи просвітницької роботи; зміст, форми і методи психопрофілактичної роботи; зміст, форми і методи профорієнтаційної діагностичної роботи; зміст, форми і методи корекційної роботи; зміст, форми і методи консультаційної роботи; загальні та специфічні форми і методи профорієнтаційної роботи спільно з сім'єю, професійними навчальними закладами, громадськими організаціями, центрами профорієнтації; нові технології навчання; психолого-педагогічний захист і проблеми соціалізації дітей; філософія освіти; профорієнтаційні можливості предметів шкільного циклу; основні тенденції розвитку економіки країни та потреби ринку праці регіону; типи навчальних закладів для професійної підготовки фахівців різних галузей; соціально-психологічні фактори процесу праці; типові помилки при виборі професії, класифікацію професій, процес становлення і перспективи розвитку масових професій; зміст, структуру і методіку складання професіографічних матеріалів (професіограм, психограм, професіографічних карток тощо), зміст і вимоги основних професій до особистості, структуру особистості та методи і методіки її вивчення, основи комп'ютеризації профорієнтації тощо: поняття про психологічні процеси, стани та особливості; психологічні особливості формування особистості; психологічні аспекти виховання та навчання; вікові психолого-фізіологічні особливості дітей; психологічний клімат колективу; вирішення конфліктних ситуацій; психолого-педагогічна допомога дітям (психопрофілактика та психогігієна); психологія ділового спілкування; соціально-психологічний тренінг; засоби впливу на особистість; соціально-психологічні та медико-біологічні основи сімейного життя; історію психології та профорієнтації та етапи становлення їх як відповідних галузей науки.

Вміння: адаптувати науково-методичний матеріал до практичної профорієнтаційної роботи; здійснювати аналіз нормативної, психологічної, педагогічної, профорієнтаційної, методичної та іншої літератури; здійснювати структурування профінформаційних матеріалів у відповідності до структури професіограми та професіографічної картки; передавати профорієнтаційну інформацію різноманітними методами і прийомами з урахуванням віку опитантів; вміння визначати оперативні, практичні та стратегічні завдання профорієнтаційної діяльності; вивчати, узагальнювати і розповсюджувати передовий досвід з профорієнтації.

Орієнтаційна функція передбачає вміння: формувати у школярів професійну спрямованість, тобто установку на активний вибір професії, яка відповідає індивідуальним особливостям і характеристикам особистості та необхідна і важлива для даного економічного регіону; акцентувати увагу на поєднанні особистих і суспільних інтересів при виборі професії, розвивати загальнолюдські ціннісні якості особистості; формувати в учнів профорієнтаційні знання; прищеплювати школярам стійкі інтереси до відповідних сфер трудової діяльності людини у відповідності з потребами суспільства в кадрах; здійснювати засобами політехнічної трудової підготовки, технічної творчості виховання учнів в плані свідомої підготовки до вибору професії; забезпечувати переведення профорієнтаційних знань в переконання; прищеплювати потребу в самоосвіті та інтересі до проблем профорієнтації молоді; проводити пропагандистську роботу з проблем професійної орієнтації серед педагогів та населення.

Мобілізаційна функція вимагає від фахівця вміння: формувати у молоді вольові якості; мобілізувати учнів на відповідальне ставлення до праці і навчання; навчити учнів відстоювати свої професійні наміри, якщо вони відповідають здібностям і можливостям, і водночас мати силу волі відмовитися від ілюзорних намірів, якщо вони не відповідають покликанню особистості; забезпечити застосування отриманих школярами знань, умінь та навичок на практиці стосовно свідомого вибору професії; розвивати в учнів пізнавальні інтереси та професійні нахили; навчати учнів роботі з науковою, довідниковою, популярною літературою; актуалізувати знання і життєвий досвід учнів для формування у них пізнавальної самостійності, суспільно-політичної і трудової діяльності.

Конструктивна функція включає: вміння і навички підбирати необхідні психодіагностичні методіки; вміння планувати зміст і послідовність проведення професійної просвіти, психодіагностики, профактивізації, профконсультації; вміння складати плани профорієнтаційних заходів, проведення занять з курсу "Основи вибору професії" тощо; вміння розробляти зміст і планувати послідовність проведення профконсультаційних тренінгів та

профорієнтаційних ігор; вміння планувати і використовувати в роботі різноманітні організаційні форми, методи і прийоми, які забезпечують профорієнтаційну спрямованість навчально-виховного процесу в закладах освіти.

На основі цієї функції розгортаються організаційна та комунікативна функції.

Організаційна функція передбачає не тільки високу самоорганізацію і зібраність фахівця з профорієнтації, а й уміння: керувати учнівським колективом, розподіляти обов'язки серед його членів в процесі активної "проби сил"; залучати педагогів, батьків, спеціалістів різного фаху до проведення профорієнтаційної роботи зі школярами та дошкільнятами; організувати і проводити професійну просвіту молоді з використанням активних і проблемних методів; виявляти і розвивати професійні здібності і нахили особистості; вибирати методику профвідбору і проводити його; оформляти навчально-методичний кабінет або куточок з профорієнтації; застосовувати ЕОМ в профорієнтаційній роботі; раціонально добирати зміст своєї роботи та ефективні прийоми досягнення мети; аналізувати результати своєї роботи і робити діагностико-прогностичні висновки щодо її вдосконалення; визначати оперативні, практичні та стратегічні завдання своєї діяльності; організувати діяльність учнів, їх дії та вчинки в такій системі і послідовності, яка б дозволяла фахівцю досягти мети своєї діяльності; здійснювати біжучий та оперативний контроль профорієнтаційної діяльності учнів; проводити систематичний контроль і аналіз результатів власної діяльності.

Комунікативна функція реалізується у взаємодії фахівця з окремими учнями, класами при їх вивченні і здійсненні профінформації та профконсультації, педагогами, батьками, спеціалістами різних галузей і організацій при вирішенні питань з профорієнтації молоді, для чого необхідно знати: соціально-педагогічні аспекти взаємовідносин школи і сім'ї; структуру і динаміку міжособистісних стосунків серед учнів та їх батьків; етику профконсультаційної роботи. Вміти: з'ясувати і регулювати внутрішньокolleктивні, міжколективні і міжособистісні стосунки, які виникають в процесі профорієнтаційної роботи; бачити і розуміти кожного учня, відчувати його нахили і бажання, повніше враховувати їх в профорієнтаційній роботі; реагувати на ситуації, які виникають в профорієнтаційній роботі, і приймати відповідні заходи; встановлювати ділові контакти з педагогічними, виробничими колективами і батьками дітей.

Розвиваючо-коректуюча функція передбачає знання про: концепції психологічної структури особистості учнів; вікові та індивідуальні особливості дітей; відхилення в психологічному розвитку особистості; пізнавальну, виховну і профорієнтаційну цінність різних навчальних предметів загальноосвітньої школи та навчально-виховних заходів у дитячих садках; шляхи і засоби розвитку і корекції окремих психічних функцій. Вміння: розвивати і коректувати професійні інтереси і наміри, пізнавальну самостійність, позитивне ставлення до різних професій; розвивати потребу в самопізнанні та самовдосконаленні учнів; формувати психологічну готовність до стану безробітного в процесі професійної консультації; ставити перед учнями проблемні питання та завдання профорієнтаційного характеру, які вимагають від них аналізу, синтезу, дедукції, індукції; керувати розумовою діяльністю учнів в плані переносу сформованих знань та вмінь в різноманітні профорієнтаційні ситуації.

Дослідницько-гностична функція передбачає вміння: аналізувати отриману інформацію, продумувати весь процес передачі її учням; використовувати адекватні методики діагностики професійно значимих якостей особистості; володіти методами статистичної обробки отриманих результатів діагностики та їхнього аналізу, що дозволяє своєчасно виявляти необхідну інформацію про учнів та фактори, які впливають на формування їхньої професійної спрямованості; здійснювати професіографічний аналіз професій; проводити дослідження соціально-економічних, психолого-педагогічних, виробничо-технічних і медико-фізіологічних аспектів профорієнтації; аналізувати власний профорієнтаційний досвід, критично використовувати його в наступній роботі; проектувати і проводити профорієнтаційний експеримент; відрізнити об'єктивність від суб'єктивності в результатах профорієнтаційного експерименту; прогнозувати результати власної профорієнтаційної роботи, можливі ускладнення і помилки в профорієнтаційній діяльності учнів; озброювати учнів методиками самоаналізу та самооцінки своїх якостей.

Виходячи з визначених функцій, фахівець з профорієнтації повинен забезпечувати планування, організацію, координацію та контроль роботи з професійної орієнтації в

навчально-виховному закладі; проведення занять з курсу “Основи вибору професії”; індивідуальну роботу з учнями в плані допомоги їм у самопізнанні та професійному самовизначенні; організацію професійних проб учнів та вибір ними напрямків продовження освіти; методичну допомогу педагогічним працівникам у здійсненні профорієнтаційної роботи; взаємодію навчального закладу з центром профорієнтації служби зайнятості та іншими установами і організаціями; адаптацію учнівської молоді до навчального закладу і професійної діяльності; професійну просвіту батьків; професійний підбір та відбір претендентів на навчання у вищі навчальні заклади. Цим визначаються види його діяльності.

Визначені функції та види діяльності профконсультанта дозволили розробити зміст підготовки цього фахівця до профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю. Зміст цієї підготовки базується на ґрунтовній психологічній основі і включає блок дисциплін профорієнтаційного циклу для різних спеціальностей: “Практичний психолог, профконсультант”, “Вчитель-предметник, організатор профорієнтаційної роботи”, “Практичний психолог органів народної освіти”. Цей блок включає такі навчальні предмети: “Основи теорії професійної орієнтації”, “Методика професійної орієнтації населення”, “Профорієнтаційна психодіагностика з практикумом” “Основи професіографії”, “Основи комп’ютеризації профорієнтації населення” “Профконсультаційний тренінг і профорієнтаційні ігри”. Практична реалізація набутих в процесі вивчення цих дисциплін знань та вмінь відбувається під час практики з профорієнтації, яка проводиться в навчально-виховних закладах і центрах профорієнтації. У зв’язку з обмеженими можливостями об’єму статті конкретний зміст вказаних вище навчальних дисциплін та практики наведено в збірниках програм з професійної орієнтації [1;2], які побудовані на основі визначених функцій спеціаліста з професійної орієнтації.

Проведена експериментальна перевірка визначених функцій фахівців з профорієнтації, які закладені у зміст програм їх підготовки, в ряді педагогічних вузів України показала вірність визначених теоретичних підходів до їх конструювання. Про це свідчать високі результати контрольних зрізів по кожній з вказаних дисциплін та державних кваліфікаційних екзаменів. Підтвердженням вірності запропонованих підходів до змісту підготовки спеціалістів з профорієнтації слугує також успішна робота випускників за фахом на протязі багатьох років у різних ланках даної системи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Збірник навчальних програм з професійної орієнтації населення /Укладачі В. П. Зінченко, В. М. Ковальов, М. С. Янцур. Відповідальний редактор М. С. Янцур. – К.: МПУ ДЦЗ, МОУ РДПШ, 1996. – 75 с.
2. Збірник програм з професійної орієнтації учнів /Укладачі В. Д. Симоненко, В. П. Зінченко, М. С. Янцур та ін. – К.: ІСДО, 1993. – 51 с.
3. Зінченко В.П., Павлютенков Є.М., Тименко М.П., Янцур М.С. Концепція профорієнтації учнівської молоді //Психолого-педагогічні новини. Інформаційний бюллетень АПН України. – 1994. – №3. – С.3.
4. Зінченко В.П., Янцур М.С. Система професійної орієнтації молоді в умовах ринку //Людина і праця. Інформаційний бюллетень Міністерства праці України. – 1995. – №1. – С. 39-42.
5. Зінченко В.П., Янцур М.С. Теорія і практика розбудови системи профорієнтації в сучасних умовах //Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного педінституту. Вип. 4. – Рівне: РДПШ, 1998. – С. 4-15.
6. Золотухина С. Т. Подготовка студентов педвуза к профориентационной работе с учащимися. Дис.... канд. пед. наук. - Харьков, 1984. – 182 с.
7. Павлютенков Е. М. Управление профессиональной ориентацией в общеобразовательной школе. – Владивосток: Изд-во ДГУ, 1990. – 176 с.
8. Система профинформационной работы со старшеклассниками /Под ред. Б. А. Федоришина. – К.: Рад.школа, 1988. – 180 с.
9. Степаненков Н. К. Системный подход к формированию профессиональной направленности учащихся: Дис.... докт. пед. наук. – М.,1985.

10. Ховрич Н. А. Профессиональная подготовка методиста по профориентации в процессе обучения в педвузах: Дис. ... канд. пед. наук. – К., 1989. – 163 с.
11. Шадиёв Н. Теория и практика подготовки студентов к работе по профориентации школьников: Дис.... докт. пед. наук. – Самарканд, 1984. – 447 с.

Одержано редакцією 27.02.2002.

УДК: 378. 011. 31

Л.М.КРАВЕЦЬ

ПЕДАГОГІЧНА РЕФЛЕКСІЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Оновлення суспільства – складний, суперечливий і тривалий процес, пов'язаний із пошуком нових шляхів, здійсненням перетворень у всіх сферах життєдіяльності людини, зокрема, в галузі освіти. Державі потрібні суспільно активні, творчі особистості. Саме це завдання постає перед закладами народної освіти, мета яких – створення сприятливого середовища для розвитку особистості дитини, розкриття її творчих можливостей. Незаперечним є те, що успіх у реалізації навіть найдосконаліших педагогічних систем та завдань, які має вирішувати сучасна школа, залежить від учителя. Це вимагає змін у діяльності педагога, його готовності до взаємодії з учнем. Розробляються нові та використовуються вже існуючі технології навчання, які адаптуються до конкретних умов і специфіки навчальних закладів. Зміст та організацію педагогічної праці можна правильно реалізувати при умові, коли вчитель володіє навичками педагогічного і самоаналізу. Про це неодноразово наголошував В.О.Сухомлинський: “Якщо вчитель не навчився аналізувати факти і усвідомлювати педагогічні явища, то справи, які повторюються з року в рік, будуть здаватися йому нудними, одноманітними, він втрачає інтерес до власної праці.”

У науковій психолого-педагогічній літературі існує низка підходів до розкриття понять педагогічного аналізу і самоаналізу, як дидактичних категорій (Ю.К. Бабанський, В.І. Бондар, Ю.А.Конаржевський та ін.).

Під педагогічним аналізом розуміють аналітичну діяльність вчителя й учня в навчальному процесі, що відбуваються на основі узгодження зовнішніх вимог, їх власних потреб, реальних обставин і ґрунтують спрямування самоорганізації учнів на засвоєння стандартів освіти.

Самоаналіз педагогічної діяльності – процес пізнання, спрямований на вичення вчителем стану та результатів своєї навчально-виховної роботи, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між елементами педагогічних явищ, визначення шляхів подальшого вдосконалення процесу навчання і виховання учнів.

Підготовка майбутніх вчителів до здійснення аналізу і самоаналізу педагогічної діяльності має на меті: по-перше, докорінне піднесення їх навчально-пізнавального рівня у засвоєнні теоретичних знань; по-друге практичну підготовку до застосування навичок аналізу і самоаналізу педагогічної діяльності у безпосередній роботі з дітьми.

В результаті багаторічних пошуків у нашій практиці склалася певна система роботи з цієї проблеми, яка передбачає:

- а) оволодіння студентами досягненнями педагогічної науки і впровадженням їх у практику;
- б) вивчення і узагальнення передового педагогічного досвіду;
- в) науково-методичну роботу студентів та їх участь у науково – педагогічних дослідженнях.

У нашому досвіді формування готовності студентів до аналізу і самоаналізу педагогічної діяльності здійснюється шляхом використання різноманітніших форм навчальної роботи. Один із ефективних шляхів цієї роботи ми вбачаємо у пропаганді володіння аналітичними вміннями, вивченні та узагальненні педагогічного досвіду, методичній роботі на заняттях із педагогічних дисциплін.

За визначенням І.Ф.Козлова, педагогічна діяльність є “...свідома цілеспрямована діяльність дорослих, старших поколінь (а не дітей) – батьків, учителів, школи і інших виховних закладів, спрямована на здійснення і яка здійснює керівництво процесом виховання дітей” [3].

ЗМІСТ

Передмова	3
Богуш А.М. Підготовка студентів до здійснення наступності і спадкоємності дошкільної і початкової ланок у системі неперервної освіти	4
Поніманська Т.І. Дитинство як категорія гуманістичної педагогіки	7
Дичківська І.М. Розвиток інноваційної поведінки педагога.....	10
Артемова Л.В. Перспективи підготовки працівників дошкільного профілю в умовах ступеневої освіти	14
Чумичева Р.М. Детство – среда індивідуальної самореалізації	19
ЕрофееваТ.И. Проблема полипрограмности и вариативности в российском дошкольном образовании	26
Щербакова К.Й. Деякі аспекти проблеми готовності дітей до вивчення математики в школі	29
Кузьменко В.У. Створення індивідуально зорієнтованих програм виховання і навчання дітей дошкільного віку	34
Коломинский Я.Л., Панько Е.А., Валужина Е.В., Гутковская Е.Л., ЧесноковаЕ.П. Влияние профессиональной деятельности музыкального руководителя на развитие личности дошкольника	37
Карпенчук С.Г. Педагогічна майстерність як інтегрована система педагогічного досвіду А.С. Макаренка.....	41
Янцур Л.А. Розвиток дитячої творчості в зображувальній діяльності	50
Макагон К.В. Підготовка педагогів до пошукової діяльності в умовах післядипломної освіти	55
Горопах Н.М. Реалізація принципів розвивального навчання в екологічній освіті дошкільнят	58
Маліновська Н.В. Переказ як метод формування у дошкільників діалогової компетенції	64
Крайнева Л.В. Лінгводидактична підготовка вихователів до роботи в умовах білінгвізму	68
Гайдаржирська Л.П. Навчання дошкільників в умовах сучасного дитячого садка	73
Борова В.С. До проблеми виховання орфоепічної правильності мовлення дітей старшого дошкільного віку	77
Беленька А.В. Організація та проведення практичних і семінарських занять за інтерактивними методиками	83
Машовець М.А. Самостійна робота студентів як засіб професійного самовдосконалення.....	89
Сергєєва В.Ф. На зорі дошкільної справи в Україні.....	92
Улюкаєва І.Г. Історія та актуальні проблеми підготовки педагогів для системи дошкільної освіти в Україні	96
Кобилянська Л.І. Індивідуальне і суспільне дошкільне виховання: альтернатива чи ефективна взаємодія?.....	102
Струннікова Д.І. Організація спільних форм природопізнавальної діяльності старших дошкільників і молодших школярів	105
Машкіна Л.А. Організація педагогічної практики в умовах ступеневої підготовки вихователя	109
Литвиненко С.А. Виховання у особистісному вимірі: сучасні підходи.....	114
Солоненко Н.С. Проблема економічної підготовки школярів у сучасних умовах	117
Якимчук Р.І. Виправлення недоліків мовлення шестирічних учнів.....	121
Петренко О.Б. Особливості статевої диференціації дитини дошкільного віку	125
Меналюк Г.Ф. Роль навчання математики в гуманізації дошкільної освіти	128
Терешко Л.В. До питання міжпредметної інтеграції у формуванні мовленнєвих умінь майбутніх педагогів	131
Зданевич Л.В. Організаційно-методичні основи адаптації першокурсників	135
Гринчук Т.В. Аксиологічний підхід до проблем сучасного дошкільного виховання.....	139

Бєлова С.А. Гуманістична сутність німецької реформаторської педагогіки початку ХХ сторіччя	143
Врочинська Л.І. Взаємодія суспільного і родинного виховання в умовах сьогодення	147
Янцур М.С. Визначення функцій фахівців з професійної орієнтації учнівської молоді	151
Кравець Л.М. Педагогічна рефлексія у професійній діяльності вчителя	155
Довганич В.М. Засоби духовно-морального виховання дітей у педагогічній спадщині С.Русової	158
Бричок С.Б. Представники церковно-релігійної педагогіки (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) про виховання духовності дитини	161
Димченко С.С. Формування стилю педагогічного спілкування в класі спеціального інструменту (теоретичні і методологічні аспекти)	164
Відомості про авторів	168

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти

Збірник наукових праць

НАУКОВІ ЗАПИСКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Випуск 19

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Редактор Поніманська Т.І.
Технічний редактор Коломис О.Ф.
Комп'ютерна верстка Рахманова Л. О.

Здано до набору 10.03.2002 р. Підписано до друку 29.03.2002 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 19,87. Обл. вид. арк. 20,17. Замовлення № Тираж 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки
(к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59

О

новлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти:
Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного
гуманітарного університету. Випуск 19. — Рівне: РДГУ, 2002. — 172 с.

ISBN 966 — 7281 — 07 — 1.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії дошкільної педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів дитячих садків, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 378**ББК 74.20**